

of na 1896 komt op de candidaatsbullen te Kampen de titel voor: „candidaat in de heilige Godgeleerdheid”. Deze titel dateert dus niet van nu, noch van vóór enkele jaren, doch reeds terstond van 1896. Deze verandering van bewoording is geene belangrijke quaestie, maar eene zaak van bijna geene betekenis; alleen wordt daardoor eene onjuistheid weggenomen, en eene overbodigheid ter zij gesteld. Daarom wordt door deze verandering de band der School aan de kerken niet in het minst losser gemaakt. De School houdt door die verandering ook niet in de geringste mate op kerkelijke school te wezen, gelijk te voren. Haar bestaansrecht wordt daarom evenmin maar eenigszins door deze verandering ondermijnd.

Prof. Dr. F. W. Grosheide denkt zich deze zaken niet juist in, en stelt ze geheel onjuist voor.

In 1886 heeft met de Theologische School te Kampen eene belangrijke verandering plaats gevonden. Toen werd de gymnasiale afdeling, die te voren aan haar verbonden was, van haar losgemaakt; en in de examinate werd eene gewichtige wijziging aangebracht. Tot 1886 examineerden de Curatoren, bijgestaan door de Hoogleraren, destijds Leeraren of Docenten genoemd.

En het (in den volksmond, ter onderscheiding van het semi-candidaats, zoogenaamde tweede) candidaats-examen, of officieel: candidaatsexamen (tweede gedeelte), was tevens praeparatoir examen, en gold dus, bij gunstigen uitslag, meteen als examen waarbij de geslaagde beroepbaar verklaard werd.

Ten bewijze zij hier zulk eene candidaatsbul overgeschreven van het jaar 1889. Bovenaan staat bij wijze van zegel: de kerk op eene rots met als randschrift er om heen: de poorten der hel zullen haar niet overweldigen.

En dan staat op deze bul:

„Het College van Curatoren der Theologische School van de Christelijke Gereform. Kerk in Nederland, bijgestaan door de Leeraren der School en gemachtigd door de Synode,

Verklaart,

na gehouden onderzoek in de vakken, die bij besluit der Synode van 1875, Handelingen art. 58, aangewezen zijn, als: de Geschiedenis der Geref. Kerk in Nederland, Inleiding op de Dogmatiek, Geschiedenis der Godsdiensten, Natuurlijke, Stellige, Wederleggende en Beoefenende Godgeleerdheid, Symboliek, Dogmengeschiedenis en Homiletiek,

den Student voorzien van diploma's voor de overige vakken, vermeld in genoemd besluit.

Beroepbaar voor den predikdienst, met de bede, dat het den Heere behage, hem weldra in Zijn dienst tot heil der Gemeente en tot uitbreiding van Zijn Rijk te gebruiken.

Curatoren voornoemd:

(w.g.) J. VAN DER LINDEN, Pres.
Kampen, den... Juli 1889.

(w.g.) L. NEIJENS, Secretaris¹⁾

Op eene bul van het semi-candidaats van 1888 worden genoemd als vakken, waarin een „onderzoek gehouden” is: „de Bijbelsche Geschiedenis en Geographie, Joodsche Oudheden, Tekst-kritiek, Isagogiek van het O- en N-Testament, Hermeneutiek, Exegese en Algemeene Kerkgeschiedenis”.

En op eene bul voor het propaedeutisch examen van 1886 staat o.m.:

Bevordert

na inzage der overgelegde Testimonia in Geografie, Algem. (Oude- en Midd.-) Gesch., Psychologie, Logica en Philosophie, Grieksche & Romeinsche Antiquit. en Mythologie, en na gehouden onderzoek in de overige vakken, die bij besluit der Synode van 1875, Handel. Art. 58 aangewezen zijn, namelijk: Nederlandsche taal, Stijl en Letterkunde, Algemeene (Nieuwe) en Vaderlandsche Geschiedenis, Recitatie, Latijn, Grieksch & Hebreeuwsch,

den Student

tot de Theologische Lessen.

In 1896 werd nu door de Synode te Middelburg op voorstel van Curatoren, en na bespreking, bepaald, dat de examens aan de Theologische School voortaan niet meer door de Curatoren, doch door de Hoogleraren (en Lectoren) zouden worden afgenomen, en dat het candidaatsexamen aan die School niet langer als tevens Praeparatoir examen zou gelden, doch dat de Candidaten der School in het vervolg evenzeer als de Candidaten der Vrije Universiteit nog eerst Praeparatoir examen zouden moeten afleggen, en wel in- of op Classicale vergaderingen, en dat alleen deze Classicale vergaderingen hen bij gunstigen uitslag van hun examen beroepbaar zouden verklaren.

Toen hielden dus de examens aan de Theologische School op tegelijk als kerkelijke examens te gelden, en werden zij gequalificeerd als enkel schoolexamens te zijn, ook het candidaatsexamen (tweede gedeelte). In het „Concept van Regeling”, enz. ter Synode te Dordt in 1893 ingediend, werd reeds te dezer zake gezegd: „Wel zouden de kerken er van moeten afzien, om zelve door hare Curatoren die examina te laten afnemen. Want niet alleen zou dit praktisch meer en meer onuitvoerbaar worden, gelijk de ervaring in Kampen leert,

Maar het is ook noodzakelijk, om volgens de door de kerken zelve gemaakte bepaling de oude, Gereformeerde wijze van examinatie te herstellen; de examens van school en kerk te onderscheiden; en zoowel het praeparatoir als peremptoir examen in de classes voor alle studenten verplichtend te stellen, en dus ook in deze zaak gelijkheid te brengen”, Acta, blz. 49. Dit „Concept” werd toen wel niet aangenomen. Maar drie jaren later, in 1896, te Middelburg, werd toch op deze wijze die zaak geregeld, Acta, art. 97-101. Het rapport der adviseerende commissie, rapporteur Dr. F. L. Rutgers, bevat o.m. deze woorden: „Algemeen wordt dus gewenscht, dat bij alle aanstaande dienaren des Woords het praeparatoir examen door de kerken in hare classes worde afgenomen, en dat in verband daarmee, het theologisch examen aan de Theologische School inderdaad en geheel een schoolexamen zij (spatieëring van mij, S. G.). Wel wordt door eene provincie gewenscht, dat ook dit examen worde afgenomen „onder toezicht van deputaten ad hoc met het recht van veto”. Maar de commissie van advies acht die bijvoeging niet wenschelijk, vooral omdat het dan een examen zou worden, dat geen schoolexamen en ook geen kerkelijk examen was, en voorts om allerlei praktische bezwaren... En wat het toezicht aangaat, hebben Curatoren natuurlijk altijd het recht, alle colleges en alle examens bij te wonen...”, Acta, 2e druk, blz. 54.

Toen zijn dus de examens aan de Theologische School geheel schoolexamens gemaakt en verklaard. Kerkelijke examens waren zij ook reeds tevoren niet, al golden toen de candidaatsexamens tevens als praeparatoir examens, want Curatoren vormen geen kerkelijke vergadering als classis en synode. Maar met 1896 is in elk geval de zaak der examens aan de Theologische School zoo geregeld, dat zij duidelijk „inderdaad en geheel” schoolexamens zijn, en dat is toen klaar uitgesproken.

Om dat tot uitdrukking te brengen, en nimmer te doen vergeten, is toen in art. 11 van het Reglement gezegd, dat het College van Hoogleraren het recht heeft van examineeren in de theologie „en tot verleen van den graad van candidaat tot het praeparatoir examen”. Deze woorden zijn echter nimmer bedoeld, en kunnen nimmer bedoeld zijn, als titel op eene bul. Want dan zouden zij eene onwaarheid zijn. Omdat niemand bij geslaagd candidaatsexamen aan de Theologische School tot „candidaat tot het praeparatoir examen” gepromoveerd wordt, nu niet, en nimmer, en dat niet kan worden, maar dan slechts één der stukken ontvangt, die hij tot toelating tot het praeparatoir examen noodig (hoewel dit nog niet eens onmisbaar noodig) heeft, en bij welke hij nog andere overleggen moet.

Iemand wordt candidaat tot het praeparatoir examen slechts doordat hij zelf voor dat examen zich opgeeft. Nimmer heeft het College van Hoogleraren aan de Theologische School ook maar iemand na geslaagd candidaatsexamen tot „candidaat tot het praeparatoir examen” gemaakt of verklaard, of kunnen bevorderen. Alle candidaten van de Theologische School worden, evenals die van de Vrije Universiteit, eventueel op eigen verzoek candidaten tot het praeparatoir examen.

In zoover zijn de betreffende woorden in art. 11 van het Reglement eene onwaarheid, en berusten zij op eene vergissing en verwarring van denkbeelden. En hunne verwijdering uit dat artikel is dan ook niet anders dan het wegnemen van eene onjuiste uitspraak, om het artikel te doen overeenstemmen met de waarheid, althans het daarmede niet meer in tegenspraak te doen zijn.

Men heeft te Middelburg in 1896 bepaald, dat het candidaatsexamen aan de Theologische School niet meer tegelijk als praeparatoir examen zou gelden. En dat heeft men op deze onjuiste wijze in het Reglement pogen vast te leggen, zonder te merken, welke fout men aldus maakte. Men had moeten volstaan met de bepaling, dat dit candidaatsexamen voortaan alleen school-examen was, en niet meer als praeparatoir examen gold, en dan deze bepaling in de Acta der Synode moeten opnemen, en desnoods aan het College van Curatoren en aan dat van Hoogleraren moeten opdragen, dat besluit in hunne onderscheiden notulenboeken in te schrijven, opdat zij het nimmer zouden vergeten. Doch zulk eene bepaling hoort niet in het Reglement, en althans niet in zoodanigen vorm als zij er in kwam. Ook zeer geleerde en zeer uitnemende mannen als te Middelburg deze zaak besproken en geregeld hebben, kunnen zich vergissen, en blijken hier eene haast onbegrijpelijke, zij het al weinig gewichtige, fout gemaakt te hebben.

Wegneming van deze fout maakt den hand der School aan de kerken niet losser. Want die foutieve woorden drukten geene verbinding van de School aan de kerken uit, maar juist omgekeerd: dat het geslaagde candidaatsexamen der School geen kerkelijk examen was, niet meer als praeparatoir examen gold, evenmin als het candidaatsexamen aan de Vrije Universiteit.

Zoo hebben deze woorden in art. 11 van het Reglement nimmer als titel op eene bul bedoeld kunnen zijn, en geven zij geene „kerkelijke titulatuur” aan, en nog minder „de zuiver kerkelijke titulatuur”. Hun inhoud of strekking is slechts negatief. En positief opgevat, spreken zij eene onwaarheid uit. En van zulk eene titulatuur in het kerkelijke weten zij niet. Die bestaat niet, en kan niet gegeven worden door het College van Hoogleraren aan de Theologische Hoogeschool, hoe uitnemend examen er ook voor ware afgelegd, evenmin als door de Theologische Faculteit der Vrije Universiteit.

teit. Dat College is geene kerkelijke vergadering als classis en synode, al worden zijn Hoogleraren ook door Synodes benoemd. De Deputaten voor de Zending, de Deputaten voor „het Verband”, de Deputaten naar art. 13 K.O., en die naar art. 11 K.O., en die naar art. 49 K.O., e.a. zijn ook geen kerkelijke vergaderingen als classis en synode. Een examen door dat College afgenomen is dan ook slechts schoolexamen, zooals in 1896 duidelijk is uitgesproken. Dat College kan dan ook na gunstig afgelegde examens slechts o.z.t.z. schoolgraden verleen, d.i. graden, die op schoolgebied liggen en gelden, en geen kerkelijke. En omdat het volgens art. 11 van het Reglement in de Theologie moet examineeren, geeft het met de candidaatsbul ook eenen graad in de wetenschap der Theologie. Maar een graad van „candidaat tot het praeparatoir examen” kan het niet geven, en heeft het niet kunnen geven. Deze bestaat niet, en is nimmer ingesteld kunnen worden. Zulk een „graad” is er niet, en is niet bestaanbaar, noch denkbaar. Ook zou hij niet gegeven kunnen worden, omdat men zelf zich opgeeft als candidaat voor het praeparatoir examen.

Dat deze woorden van art. 11 van het Reglement ook nimmer bedoeld zijn als titel op een diploma of bul, blijkt daaruit, dat de Hoogleraren en Curatoren van de Theologische School terstond na de Synode van 1896 de bewoordingen van de candidaatsbullen ontworpen en vastgesteld hebben, die daarna in gebruik bleven, en waarin de bij het candidaatsexamen geslaagde bevorderd wordt tot: Candidaat in de heilige Godgeleerdheid”. Ik heb hier voor mij een bul uit 1897. Deze luidt:

„L. S.

Het College van Hoogleraren der Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland, heeft in zijne Vergadering van ... November 1897 onderzocht den Heer

in de vakken, bij besluit van de Curatoren der Theologische School vastgesteld voor het tweede gedeelte van het Candidaats-examen; en verklaart, dat hij aan de gestelde eischen heeft voldaan, zoodat hij tot Candidaat in de heilige Godgeleerdheid wordt bevorderd.

Ten bewijze daarvan wordt hem dit getuigschrift uitgereikt.

Uit naam van het College voornoemd,

(w.g.) D. K. WIELENGA, h. t. Rector.

(w.g.) M. NOORDTJIJ, h. t. Ab-actis.

Kampen,

den ... November 1897.”

Nu waren de Hoogleraren der Theologische School als praeadviseurs ter Synode te Middelburg in 1896 aanwezig en werkzaam geweest, en ook eenigen van de Curatoren. Wanneer het dan de bedoeling der Synode te Middelburg geweest was, de besproken woorden van art. 11 van het Reglement als titel op de candidaatsbullen te plaatsen, zouden deze Hoogleraren en Curatoren niet vlak na die Synode van zoodanig besluit afgeweken zijn, om in plaats van die woorden te schrijven: „candidaat in de heilige Godgeleerdheid”. Dat kan toch niet aangenomen worden. Zij hadden dan toch die bedoeling wel geweten, en kunnen toch niet verondersteld worden, hetzij uit onbedachtzaamheid, hetzij welbewust en opzettelijk, dergelijk besluit der Synode ter zij gelaten, en er iets gansch anders voor in de plaats gegeven te hebben, zonder dat zij op de Synode ook maar met een enkel woord tegen die formule als titel op de bullen opgekomen waren. Daarbij komt, dat reeds op de eerstvolgende Generale Synode, die te Groningen in 1899, door de Curatoren in hun rapport werd medegedeeld: „Gedurende deze drie cursussen werden succesievelijk 5, 14 en 10 der broederen tot Candidaten in de H. Godgeleerdheid bevorderd”, Acta, blz. 112. En op deze wijze van zeggen, die daarna telkens nagevolgd werd in de Curatorenverslagen op de Generale Synodes, werd noch toen, noch later, aanmerking gemaakt door die Synodes.

Er kan dus geen twijfel aan zijn, dat bedoelde woorden in art. 11 van het Reglement nimmer bedoeld zijn als titulatuur op candidaatsbullen.

Zij hebben dat niet kunnen zijn vanwege innerlijke onjuistheid. En zij zijn het feitelijk niet geweest, zooals uit het vlak daarop volgende doen van Hoogleraren en Curatoren der Theologische School en dat der verdere Synodes blijkt.

De uitwisseling dezer woorden uit art. 11 van het Reglement is dus maar het wegnemen eener onjuistheid, en hunne vervanging door: „candidaat in de heilige Godgeleerdheid” het aanbrengen van eene ware zegswijs of formule in de plaats van eene onware. Voorzover is deze verandering niet zonder betekenis. Maar van een losser maken van den band der School aan de kerken is daarbij geenerlei sprake. Wanneer men daarvan zou willen spreken, moest men zijne bezwaren inbrengen tegen de Synode te Middelburg in 1896 en tegen wat zij inzake de examinatie aan de Theologische School bepaald heeft, hoewel men ook dan geen recht zou hebben. *Kerkelijke School is de Theologische Hoogeschool, omdat zij het eigendom der Gereformeerde Kerken is, door haar werd opgericht en door haar wordt in stand gehouden en verzorgd. De uitdrukking „eigene inrichting” „duidt de school alleen aan als eene inrichting, die door de kerken opgericht is, door haar onderhouden en verzorgd wordt, en dan voorts op eigen terrein en binnen eigen kring een bijzonder karakter draagt: een eigen leven leidt en eene zekere mate van zelfstandigheid bezit”, Dr. H. Bavinck, „Theologische School en Vrije Universiteit”, blz. 43. De besproken woorden geven geene uitdrukking aan eenigen band der School aan de kerken. Hunne wegneming en vervan-

1) Op eene soortgelijke bul van het jaar 1882, in de maand Juli, ondertekend door Ds D. K. Wielenga als praeses (van 't Curatorium) en door Ds J. F. Bulens als secretaris, staat er (onder de kerk op een rots) nog boven: L. S. Voorts is Handelingen afgekort tot Handel., en na Homiletiek worden nog genoemd: Catechietiek, Liturgiek, Kerkregering en Pastoraal.

ging maar
het besta
School o
eenigerle

De Klee

106. W

Dat
maar
dat hij
den, den
door de
opdat wi
lijken
komen
lukzal

107. W

gebed):
de heerl

Omdat
en mach
lijking a

108. W

het wo
Omdat
verhoort

R.

LT

Nicolaas)

Zijn e

een van

Is dat b

Hildebr

niet kla

weer v

Maar

ligt het

klarheid

in zijn

En wa

die, bij

klare i

vreemde

En lig

wegges

schrijver

het

en altd

bleef...

Laat

korende

Daar, in

tegeme

„In he

dag in

streeks

van een

tot E-

grote l

middel

zijn eig

brand”.

Dat n

kleine

ons verb

en uur:

uur in

half ge

raden g

October

gebeurde

trede een

uit dezel

een duis

het nog

modderd

delijk v

jas —;

meisje n

— mel

danige d

De ke

broken”.

meur; ee

toovering

jeugd en

of fattig

Eerlijk l

auteur, t

zoo int

graag vo

voor C-

reed...

„Hij h

quarto-bl

gezelsche

verhaal,

in de Ca

eveneens

die gedu

tige voor

meervoer